

■ Necrològiques

In Memoriam Manuel Subirà i Rocamora

Núria CASAMITJANA CUCURELLA

Societat Catalana d'Història de la Farmàcia

Parlar del patrimoni farmacèutic català és parlar d'en Manuel Subirà.

Nascut a Vic el 1928, va estudiar farmàcia els anys 1945-51. Després de llicenciar-se començà a realitzar cursos de perfeccionament i especialització, com el de Diplomat en Sanitat el 1957, així com d'al-

Manuel Subirà i Rocamora († 2020)

Font: MANUEL SUBIRÀ I ROCAMORA. Fundació Concòrdia Farmacèutica (1998). *Crònica, conferències i comunicacions de les VIII Jornades d'Història de la Farmàcia Catalana. Barcelona-Cornellà, 2007*. Barcelona: Societat Catalana d'Història de la Farmàcia, 2009: 303-306.

tres a la Universitat de Barcelona, al Col·legi de Farmacèutics de Barcelona i a l'Institut Pasteur de Lille. Aquesta formació va convertir-lo en un especialista de la microbiologia de l'aigua ja fos de beguda com de bany.

Fou titular de farmàcia ja el 1961 i de seguida va entrar com a soci a Federació Farmacèutica, on va exercir diferents càrrecs: president de la secció científica, vocal del 1978-1981 i secretari de Junta de Federació Farmacèutica entre el 1981-84. Fou Cap del Servei d'Ordenació Farmacèutica del Departament de Sanitat i Seguretat Social de la Generalitat de Catalunya, entre els anys 1981-84. Elegit acadèmic corresponent de la Reial Acadèmia de Farmàcia de Catalunya el 5 de juny de 1984, prengué possessió el 28 de gener de 1988, amb la lectura del discurs "Consideracions sanitàries sobre la contaminació microbiana de les aigües de bany".

Als anys quaranta va incorporar-se al món de l'escoltisme en el qual va tenir un paper important amb una llarga trajectòria de més de 70 anys de vinculació a través de diferents càrrecs, i finalment també formant part del Grup d'Antics Escoltes i Guies l'any 1993.

Manuel Subirà va també participar des dels inicis del projecte en la revista *Cavall Fort* formant part del consell de redacció durant els primers anys, i col·laborant-hi amb articles i relats. Més tard, ja els anys 1996 al 2004, va ser el president de la Fundació Cavall Fort.

Més enllà d'aquestes dues facetes de la seva dedicació, Manuel Subirà i Rocamora va assumir responsabilitats en altres activitats de caràcter cívico-socials, com l'Escola Proa, i la Gran Enciclopèdia catalana.

El seu compromís per la llengua, la farmàcia i el país feu que fos present a la presentació de les "Normes pràctiques per a la versió catalana de les Denominacions Comunes Internacionals" que es va fer a Mallorca el 1992, durant el XIVè Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana, congrés al que havia assistit en diverses edicions.

Membre de diferents societats científiques i culturals com *Anciens elèves de l'Institut Pasteur*, Societat Catalana de Biologia i Societat Espanyola de Microbiologia, també des dels inicis el 1991, ho fou de la Societat Catalana d'Història de la Farmàcia fundada com a Societat d'Amics de la Història i de la Ciència Farmacèutica Catalana pel Dr. Ramon Jordi, company seu de curs.

És en aquest aspecte de la història de la farmàcia que destaca la seva figura com a divulgador del patrimoni per fer arribar als companys de professió i a la societat en general el que ha estat la farmàcia i el medicament, buscant sempre un enfocament atractiu i curiós per apropar-nos-hi. Cal destacar la seva participació en les diferents edicions de les Jornades d'Història de la Farmàcia. A les quartes, celebrades a Tarragona el 1999, moderà la conferència-col·loqui a càrrec de Miquel Ylla-Català titulada "Museu Cusí de Farmàcia. Nova etapa". A les cinquenes, del 2001, celebrades al Masnou en el laboratori Alcon Cusí i també a la seu de la Reial Acadèmia de Farmàcia, a més de ser el secretari del comitè organitzador, també hi va presentar la comunicació "La fabricació de sifons a les oficines de farmàcia i als serveis de farmàcia hospitalària". Començà a estudiar els sifons a partir d'unes fotografies localitzades a la segona dè-

cada del segle XX als encants vells on es veu un racó de la farmàcia de l'Hospital de Santa Creu on preparaven sifons. En la comunicació explicà des de la forma de preparar i incorporar als sifons l'anhídrid carbònic que ajuda en les digestions i de com poden servir de medicament segons la resta de components que l'integrin.

El 1998, amb un grup de farmacèutics preocupats per la dispersió i la destrucció del patrimoni històric del seu exercici professional, fundà la Fundació Concòrdia Farmacèutica, de la que ha estat President fins a la seva defunció. La seva crida fou corresposta per totes les institucions i organismes, públics i privats, relacionats amb la Farmàcia, que s'avingueren a integrar un representant seu en el Patronat, de manera que aconseguí posar d'acord les voluntats i esforços dels diversos estaments farmacèutics catalans.

Ja totalment immers en la Fundació Concòrdia Farmacèutica i en la divulgació, el novembre de 2003 en el transcurs de les Sisenes Jornades d'Història de la Farmàcia Catalana celebrades a Barcelona, a la seu de Federació Farmacèutica, va moderar la taula rodona "Patrimoni Històric-Farmacèutic a Catalunya", amb les intervencions de la Dra. Iris Figuerola, el Sr. Josep M. Rovira, i el Dr. Xavier Sorní. També hi va presentar la comunicació "Els medicaments en el cançoner popular català".

Fou a les jornades del novembre de 2007 a Barcelona, celebrades a la seu de la Reial Acadèmia de Farmàcia de Catalunya, i a la Fundació AGBAR, a Cornellà, que va tenir lloc la que es va anomenar "Sessió Gènesis" en què es presentaren onze farmacèutics catalans que des del 1977 al 1998 havien constituït una associació, una fundació o altres entitats que continuaven vigents. En aquesta sessió Manuel Subirà com a President de la Fundació Concòrdia Farmacèutica la va presentar exposant que s'havia creat per tal d'aconseguir la salvaguarda del patrimoni farmacèutic.

Explicà la història dels anys de treball preparatori i les tasques que fa la Fundació, classificant i conservant materials relacionats amb els diferents vessants de l'exercici professional com ara documents, llibres, específics i especialitats farmacèuti-

ques antigues, estris, aparells semiindustrials, aparells antics d'anàlisi clíniques, etc., així com l'organització d'exposicions que permeten exhibir petites mostres monogràfiques a la Facultat de Farmàcia, normalment instal·lades al vestíbul amb la denominació genèrica de *El Medicament del Mes*, també al Col·legi de Farmacèutics de Barcelona, al de Tarragona, i, a Cardedeu, al Museu Tomàs Balbey.

Mirava sempre que les temàtiques exposades, i les col·leccions exhibides en vitrines interessessin al visitant, tant pel títol com pel material exposat. Deia que “no té massa sentit atresorar elements històrics amb l'única finalitat de conservar-los en bons contenidors o arxivadors i d'exhibir-los en vitrines i museus més o menys funcionals o luxosos, si la riquesa de la informació que aquests objectes o documents poden proporcionar no arriba a la societat o a aquells als quals va dirigida”. Així, per exemple, la col·lecció *Tasses amb Broc*, estri de gran utilitat en temps passats emprat per a l'administració d'aliments i medicaments líquids als malalts enllitats. O també els *Remeis Celestials*, amb nom de sants com Pegats Sor Virginia, o Magnesia San Pellegrino. I la de *Medicaments Enllaunats*, mostra dels primers envasos de medicaments que van existir, procedents del fons de la mateixa Fundació Concòrdia Farmacèutica on s'hi mostraven els diferents tipus de llaunes que hi havia. I en destacava els primers dibuixos que apareixien en aquest tipus d'envasos, els quals poden ser entesos com les primeres mostres de publicitat farmacèutica. Igualment la de *Farmacioles Portàtils*, una mostra relacionada amb diferents tipus de farmacioles, és a dir,

de bosses o maletins amb materials necessaris per dur a terme els primers auxilis a punt per ser transportades immediatament a qualsevol lloc quan sigui necessari.

El fons de medicaments s'integrà a la base de dades *Pharmakoteca*, creada com a línia de recerca del Museu de la Farmàcia Catalana, que conté un elevat nombre d'específics i especialitats farmacèutiques antigues (1800-1960) amb descripció del nom, laboratori, anys, indicacions, la imatge de l'envàs, forma farmacèutica, composició, indicacions, contra-indicacions, país d'origen, director del laboratori i registre de sanitat. En el cas d'haver-se trobat en algun llibre de consulta, s'hi afegeix la referència bibliogràfica completa.

La fórmula magistral que ens proposà per salvaguardar el nostre patrimoni farmacèutic deia que “és fàcil de preparar i administrar”:

un gram de perspectiva històrica

una gota de sensibilitat farmacèutica i

un polsim de concòrdia.

Les revistes professionals i altres mitjans de comunicació han recollit i divulgat les activitats dutes a terme des de Concòrdia Farmacèutica, un referent inqüestionable en el món farmacèutic català, obra de la visió i dedicació extraordinària de Manuel Subirà.

El recordarem sempre amb afecte i agraïment.